

UKM 07/24 - Religiøs ekstremisme

Sammendrag av saksorienteringen

UKM 2023 og Den norske kirkes ungdomsutvalg ønsker å legge frem saken Religiøs ekstremisme for UKM 2024. Bakgrunnen for dette er at saken var oppe som forslag til fokussak for UKM 2024. Spørsmålene fra den saken er utgangspunkt her:

- Hvilken rolle kan kirken ha i møte med religiøs ekstremisme?
- Hvordan møte religiøs uenighet?

I denne saken gis det en beskrivelse av ekstremisme og religiøs ekstremisme. Det gis en sammenfatning av Ekstremismekommisjonens arbeid og et forslag på svar til hvorfor mennesker blir radikalisererte. Til slutt undersøkes det hvordan Den norske kirke kan forholde seg til, og møte, religiøs ekstremisme.

Komiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn. Komiteen har følgende merknader:

1. Komiteen jobbet mye med ekstremismebegrepet, ref. vedtakspunkt 3 og 7. Er ekstremisme kun hvis personer med ytterliggående handlinger og holdninger aksepterer vold som middel, er det holdninger og handlinger som bryter med menneskerettigheter og demokrati eller er det begge deler? Komiteen ser at det her kan være ulike meninger. Vi oppfordrer derfor kirken, på alle nivå, til å ha åpne samtaler om begrepet slik at det kan bli lettere å jobbe mot ekstremisme.
2. Komiteen ønsker å utdype vedtakspunkt 8 med noen innspill. Høyreekstremisme er på fremmarsj i store deler av verden. I denne ideologien brukes og misbrukes kristne verdier og bibelsitater for å legitimere holdninger og voldelige handlinger. Den norske kirke bør jobbe med å tydeliggjøre hva den anser som kristne verdier og konspirasjonsteorier som spiller på dette. Kirkerådet bør arbeide med digitale ressurser som svarer på disse strømmingene. Komiteen utfordrer våre kirkelige ledere på å være en tydelig stemme i møte med høyreekstremisme.
3. Saksdokumentet viser til ulike definisjoner av religiøs ekstremisme. En av definisjonene sier at «*Religiøs ekstremisme også kan defineres som å sette religion foran alt annet i livet, og følge religionens krav strengt. Det kan føre til at religionen utøves på en slik måte at det bryter med andre friheter og demokrati*». I Den norske kirke rommer vi ulike teologiske syn. Komiteen oppmuntrer til å avstå fra å kalle hverandre ekstremister på grunn av ulike teologiske syn, men å være lyttende til hva den enkelte legger i sin forståelse og gi rom for ulike opplevelse av hva som begrenser eller skaper frihet for den enkelte. Vi ønsker at det skal legges til rette for å snakke sammen med respekt og ydmykhet i vanskelige samtaler. Komiteen henviser til UKM 04/23 Kirkelig mangfold i et kirkelig

uenighetsfellesskap og 04/20 Debattklima- hvordan snakker vi om og til hverandre. Hvilket utgangspunkt vi har for samtalen kan være avgjørende, som en i komiteen sa: «*Er jeg her for å høres andres meninger eller for å forsvare min?*»

4. Komiteen ønsker å utdype vedtakspunkt 6 med noen innspill. Unge trenger åpne rom og forum for diskusjon, samtale og dialog. Dette kan bl.a. gjøres ved å legge til rette for diskusjonskvelder med varierte temaer der ulike stemmer kan komme frem. Målet bør ikke være å bli enige, men å kunne synliggjøre ulike perspektiv. Her er det viktig at deltakerne kan bli hørt og sett. Komiteen tenker at det å skape rom for ulike perspektiver kan bidra til at vi kan forstå hverandre bedre og hindre utenforskap. Komiteen tenker at ungdomsarbeidet trenger trygge, modige og ansvarlige rom for samtaler om uenighet.
5. Flere organisasjoner har metoder, opplegg og digitale ressurser som kan brukes inn i temakvelder, som for eksempel opplegget «Grill en kristen» fra Laget ([Grill en kristen - skole - Ressursbanken, Den norske kirke \(kirken.no\)](#)) eller ressursmateriellet «Sier Vi» fra Kirkelig Dialogsenter Oslo ([Siervi](#)). Ellers kan man nevne organisasjoner som jobber med dialog eller har kompetanse på dialogisk samtaleform som Dialogpilotene, Dialogsentrene og Stopp hatprat.
6. Komiteen ønsker å utdype vedtakspunkt 5 med noen innspill. Komiteen tenker at en av kirkens styrker er åpne inkluderende fellesskap der man ikke trenger ord eller å prestere. Komiteen tenker derfor at det er viktig med fellesskap som er annerledes enn dialog- og debattkvelder, men gjerne at man kan delta på begge deler for å vise at våre fellesskap rommer både meningsbryting og stillhet. Komiteen tenker det er viktig at man har mulighet til å være uenig i en diskusjon og samtidig være del av et fellesskap der man ikke trenger å prestere. Sitat fra samtale i komite: «*De viktigste samtalene er kanskje de man har uten at de er i rammen av en aktivitet*».
7. Komiteen vil utdype følgende til vedtakspunkt 6: Styrking av demokratiet i kirke og ungdomsorganisasjoner er viktig for å sikre opplevelsen av medbestemmelse. Hvis man ikke opplever at man har påvirkningskraft ved beslutninger kan det bidra til mistillit til demokratiske prosesser som igjen kan skape utenforskap.
8. Den norske kirke er fortsatt en majoritetskirke, med det kommer det makt. Som en viktig samfunnsinstitusjon tenker vi derfor at Den norske kirke bør jobbe aktivt med å ha fokus på strømninger som misbruker kristendommen til å underordne menneskers verdi.
9. Konspirasjonsteorier kan bidra til å skape ekstremisme. Konspirasjonsteori er en forklaringsmodell som går ut på at ting som går galt i verden skyldes mektige grupper som i hemmelighet sammensverger seg for å fremme en skjult agenda. ¹ Det er viktig at man i kirkens lokale arbeid, for alle aldersgrupper, bidrar til økt forståelse og kunnskap om konspirasjonsteorier og hvordan man kan møte dem. UKM ønsker at kirken samarbeider

¹ [konspirasjonsteori – Store norske leksikon \(snl.no\)](#)

med skoler, utdanningsinstitusjoner, barne- og ungdomsorganisasjoner og andre religiøse organisasjoner for å fremme toleranse og respekt for mangfold, for å styrke ungdoms motstandskraft mot ekstremistiske påvirkninger.

10. Hvordan skal ansatte og frivillige forholde seg når det kommer ekstreme utsagn? Komiteen ser at dette handler mye om rolle og situasjon. Komiteen ønsker å løfte frem at i møte med en du opplever uttaler seg ekstremt bør du først forsøke å få personen til å utdype sine meninger før du sier deg uenig. På den måten unngår man at noen føler seg dumme og at de trekker seg tilbake til et ekkokammer. Samtidig vil komiteen understreke viktigheten av å fremme en tydelig motstemme i møte med ekstreme utsagn. Selv om man er uenig, bør man løfte frem at man er velkommen.

11. I kirke og samfunnsdebatter brukes ord som å være politisk korrekt og å ha upopulære meninger. Hvis den som roper høyest er den som definerer hva som er riktige og gale meninger kan vi lett gå glipp av nyanser. Vi trenger meningsbryting istedenfor stigmatisering. Gjennom meningsbrytinger kan man få økt forståelse og det kan skje endringer.

12. Komiteen ønsker å utdype følgende under vedtakspunkt 2: I arbeidet med beredskapsplaner bør det legges til rette for temakvelder med besøk av politiet om forebygging av ekstremisme og radikaliserings.

13. Komiteen ser det som svært viktig at man internt i kirken har fokus på den økte muslimfiendtligheten og antisemittismen og hvordan dette kan forebygges. Her ser vi det som avgjørende at de sentrale og lokale dialogene på tvers av tro og livssyn løftes opp. Videre bør alt arbeid med hvordan kirken forholder seg til minoriteter løftes frem som viktig i arbeidet mot ekstremisme.

14. Ungdomsdemokratiet er en viktig demokratilæringsarena. Her får man trening i debatt og diskusjon og konstruktiv meningsutveksling. Komiteen løfter frem viktigheten av dette. Like sentralt er det å skape arenaer for dialog der målet ikke er å vinne eller overbevise noen, men å lytte for å få forståelse for hverandres perspektiver i et gjensidig møte. Begge deler er viktig for å sikre demokratiet (ref vedtakspunkt 5 og 6).

15. Komiteen ønsker å utdype følgende under vedtakspunkt 2. Regjeringen har laget en plattform med råd ved bekymring av radikaliserings: [Hva gjør du hvis du er bekymret? - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

Ungdommens kirkemøte vedtak

UKM 2024 ønsker at:

1. det jobbes for å styrke kompetanse på demokrati, menneskerettigheter og tegn på radikaliserings for kirkelig ansatte og i ungdomsarbeid. Dette kan gjøres gjennom utvikling av kurs og undervisningsmaterieell i samarbeid med Samarbeidsrådet for tro- og livssyn-

samfunn (STL), andre dialogaktører og minnes- og menneskerettssentre nasjonalt og regionalt.

2. det arbeides for at kirkens beredskapsplaner inneholder råd om hvordan gå frem ved bekymring for radikalisering.
3. kirken har økt fokus på religiøs ekstremisme og høyreekstremismens bruk av kristendom gjennom nasjonale og regionale fagsamlinger for ansatte og frivillige.
4. kirkens ansatte, folkevalgte og frivillige får tilbud om kurs i kildekritikk, nettvett og religion på sosiale medier.
5. kirken styrker sitt lokale diakonale arbeid for å forebygge utenforskap.
6. det blir et økt fokus på medbestemmelse for ungdom gjennom deltakelse i kirkedemokratiet og i alt barne- og ungdomsarbeid.
7. det legges til rette for åpne samtaler om ekstremismebegrepet på alle nivå i kirken, for å gjøre det lettere å jobbe mot ekstremisme.
8. våre kirkelige ledere er en tydelig stemme i møte med ekstremisme lokalt, nasjonalt og internasjonalt.
9. kirken samarbeider med skoler, utdanningsinstitusjoner, barne- og ungdomsorganisasjoner og andre religiøse organisasjoner for å fremme toleranse og respekt for mangfold, for å styrke ungdoms motstandskraft mot ekstremistiske påvirkninger.

Saksorientering

Bakgrunn

Hva er ekstremisme?

Den tradisjonelle forståelsen av ekstremisme er ytterliggående forstillinger eller handlinger der det anses som akseptabelt å bruke vold som middel for å tvinge frem samfunnsendringer- politisk, religiøst eller ideologisk. Man kan også si at ekstremisme kan sees på som en samlebetegnelse for holdninger, handlinger og ideologier og politiske ståsteder som bryter med det som anses som normer/normalt eller som anses som felles kjøreregler i samfunnet. Men hva som er normalt vil variere fra land til land, kultur og kontekst og hvilken tid man er i.

For at noe skal beskrives som ekstremt må det stå i motsetning til noe som ikke ansees som ekstremt. Vi kan derfor si at for å kunne definere noe som ekstremt, må vi først definere det som anses som ikke ekstremt. Hva er vanlig og normalt her og nå i vår tid?

Tidligere i år leverte Ekstremismekommisjon sin rapport om funn knyttet til kunnskap om ekstremisme i Norge. Som en del av rapporten ble det laget en tegneserie for ungdom og unge voksne av tegneserieskaper Jenny Jordal: *Ekstremisme. Hva er det? Hvorfor skjer*

det? Hva kan vi gjøre? Tegneserien ligger vedlagt i saksfremlegget og skal leses i sammenheng med denne saken.

Religiøs ekstremisme

Religiøs ekstremisme forstås som å bruke religion, religiøs retorikk eller religiøse tekster til å begrunne eller legitimere ekstreme holdninger og handlinger. I 2011 kom Islamsk råd Norge og Mellomkirkelig råd med en fellesuttalelse om religiøs ekstremisme: [2011 fellesuttalelse+ekstremisme.pdf \(kirkeligdialogsenter.no\)](#). Religiøs ekstremisme kan også defineres som å sette religion foran alt annet i livet, og å følge religionens krav strengt. Det kan føre til at religionen utøves på en slik måte at det bryter med andre friheter og demokrati.

Sentrale verdier i kristendommen er nestekjærlighet, menneskeverd og rettferd. Som skapt og elsket av Gud er vi også gitt fri vilje. Hva hvis denne viljen brukes til å krenke andre? Vi vet at bibeltekster og begrepet «kristne verdier» blir misbrukt til å dehumanisere og utestenge. Hva gjør vi når noen mener å gjøre noe på vegne av Gud eller faller utenfor fordi de oppleves å ha ekstreme meninger?

Hvordan møter vi alle med nestekjærlighet selv når vi opplever at meningene bryter med den grunnleggende forståelsen om menneskets absolutte verdi som skapt og elsket av Gud? Hva er kristne verdier? Har vi som kirke en felles forståelse av det?

Hvorfor blir noen ekstreme eller radikalisert?

Det finnes ikke en enkel forklaring på dette. De fleste som arbeider med eller forsker på ekstremisme/radikalisering observerer noen felles tendenser/motivasjoner til hvorfor noen mennesker kommer i ekstreme miljøer.

Her er noen punkter hentet fra FN. [Ekstremisme og terrorisme \(fn.no\)](#)

1. Opplevelse av utenforskap. De søker etter fellesskap, tilhørighet, og mening, for eksempel på digitale plattformer og nettforum
2. Opplevelse av urettferdighet og engasjement for andres lidelse
3. Frustrasjon over livssituasjon eller fortid. De har ofte selv erfaring med vold eller diskriminering
4. Søker etter spenning eller mening i livet

Det er en økende tendens, økende skepsis og synkende tillit til styrende myndigheter rundt om i verden. Tiltro til «mainstream» media synker, og mange finner sine «egne» sannheter i fellesskap på nett. Det er mange antidemokratiske krefter og stadige endringer i lovverk som hindrer frie ytringer og deltakelse i samfunnet, også i den vestlige verden. Det sies at en rettesnor for å ikke bli ekstrem er å ha tillit til demokratiet og at det er viktig at man opplever sin deltakelse i samfunnet som meningsfull. Det er derfor svært bekymringsfullt at troen på, og kunnskap om demokrati synker også i Norge. Dette kan vi se i den internasjonale undersøkelsen ICCSⁱ. Her viser de til at norske elever snakker mer om politikk, samfunnsspørsmål og hva som skjer i andre land enn før, men de har mindre kunnskap om demokrati og medborgerskap enn tidligere. Hva gjør det med grobunn for ekstremisme?

Hvordan sikrer vi reel medvirkning for ungdom i lokalkirken?

Ekstremismekommisjonens rapport- kunnskap om og arbeid med forebygging mot ekstremisme

Ekstremismekommisjonen ble nedsatt i juni 2022, og leverte sin rapportⁱⁱ, 1.mars 2024. Hele rapporten finnes her: [Ekstremismekommisjonen](#). Kommisjonen har analysert kunnskap om ekstremisme og har kommet med anbefalinger for forebygging av ekstremisme og radikalisering.

Ekstremismekommisjonen viser til en stram og en bred definisjon av ekstremisme:

Stram: Ekstremisme er aksept av og bruk av vold for å nå politiske, ideologiske (religiøse) mål.

Bred: Ekstremisme er holdninger og handlinger som avviser demokrati og menneskerettigheter.

Ekstremismekommisjonen har jobbet ut fra en bred tilnærming til ekstremisme, som gjør at de ikke bare har fokus på det som kan føre til vold, men også holdninger og handlinger som kan undergrave demokratiet og menneskerettighetene.

Ekstremismekommisjonen deler sine anbefalinger inn i fire hovedpunkter:

- Bedre organisering og mer forpliktende samarbeid mellom alle aktører i samfunnet
- Kunnskaps- og kompetanseløft i det forebyggende arbeidet
- Bedre ivaretagelse av og medvirkningsmuligheter for utsatte grupper
- Styrke oppslutning om demokrati og menneskerettigheter

I disse anbefalingene er det flere underpunkter. Her trekkes det frem det som ansees som viktig for Ungdommens kirkemøte å se på, og som det er viktig at Den norske kirke følger opp:

- Kommisjonen løfter fram sivilsamfunnet, inkludert tros- og livssynssamfunn, som viktige samarbeidsaktører i det forebyggende arbeidet mot radikalisering og ekstremisme. Som en lokal, regional og nasjonal kirke, har Dnk mulighet til og bør utfordres til å bidra i forebyggende arbeid gjennom sitt arbeids med bl.a. inkluderende felleskap.
- Øke kompetansen på feltet, styrking og bruk av eksisterende kompetanse gjennom forskning, minnesteder, sentre og andre aktører på feltet. Det foreslås å etablere et studieemne på feltet for å styrke skoleansattes kompetanse. Kan dette arbeidet også bidra til styrking av kompetanse for kirkelige ansatte som jobber med barn og unge i kirken?
- Kommisjonen viser til at det trengs styrking av kompetanse om radikalisering via sosiale medier og nettforum. Hvordan kan kritisk tenking sikres i en digital hverdag med KI? Kan kirken bli bedre på dette?
- Det foreslås at det etableres regionale samarbeidsforum for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Kan bispedømmer og fellesråd være en del av et slik samarbeidsforum?

Den norske kirkes møte med ekstremisme

Norge har opplevd to terrorangrep som har brukt kristne verdier og symboler som begrunnelse for sine angrep i kampen mot «den andre». Forskere på ekstremismefeltet sier at det å slå hardt ned på ytringer, og si «det kan du ikke si» eller «dette tåler vi ikke hos oss», mest sannsynlig vil bidra til å bekrefte personen som ytret dette sin holdning om at «ingen forstår meg» eller ingen «forstår den sannheten jeg har funnet». Har vi rom i kirken til å luften tanker og teste meninger uten å bli arrestert? Har vi tid til samtaler med åpne spørsmål der man ikke nødvendigvis må være helt ferdig tenkt?

Den norske kirke er en folkekirke som er det største trossamfunnet i Norge. Det gir Den norske kirke et ekstra ansvar for å jobbe forbyggende, ikke minst med det som kan bidra til ekstremisme i Norge med kristent fortegn. Hvordan tar kirken ansvar for hat og holdninger som ekskluderer andre fra felleskapet? Hva gjør Den norske kirke for å forbygge religiøs ekstremisme? Og hva kan kirken gjøre?

UKM har tidligere behandlet to saker som kan sees i sammenheng med denne, det er *UKM 8/18 Frykt ikke? Kirkens møte med fremmedfrykt* og *UKM 04/20 Debattklima - hvordan snakker vi om og til hverandre*. Det finnes allerede mange ressurser og kompetanseseter som arbeid mot fordommer, utenforskap og ekstremisme. Disse bør bli kjent i Den norske kirke slik at det kan bli en naturlig del av del av barne- og ungdomsarbeidet.

Det viktigste arbeidet i Den norske kirke skjer i menighetene. Det gjøres mye bra arbeid lokalt hvor åpne og inkluderende felleskap står i fokus og medbestemmelse er viktig i alle ledd. Ungdomsdemokratiet i kirken bidrar også til medbestemmelse. Likevel er det viktig å spørre seg hvilke holdninger og verdier vi finner i våre felleskap og i vårt ungdomsarbeid. Hva vil det si å være en kirke med rom for alle og som skal være et inkluderende felleskap?

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken følges opp innenfor eksisterende budsjetter og bemanning

ⁱ [ICCS – Forskning – Institutt for lærerutdanning - NTNU](#)

ⁱⁱ *NOU2024:03: Felles innsats mot ekstremisme: Bedre vilkår for det forebyggende arbeidet.*